

Despre poetul, prozatorul și publicistul Mihai Eminescu în viziunea Bisericii, despre raportarea sa la învățătura creștină, precum și abordarea vieții și operei sale din perspectiva credinței creștine...

Studiul operei eminesciene, și când spunem asta nu ne gândim numai la poezie, ci la întreaga producție literară pe care o găsim consemnată în manuscrisele sale, în articolele apărute în presa timpului, ne descoperă o personalitate cu o neostoită sete de cunoaștere, dornică de a-și însuși tot ceea ce oferea gândirea omenească în cele mai variate domenii de manifestare a spiritului. "Nu e ramură de știință, afirma Ioan Slavici despre Mihai Eminescu, pentru care el n-avea, cum zicea, o "particulară slăbiciune", și când se înfîșea odată în vreo chestiune, citea un întreg șir de cărți privitoare la ea..." Ar fi interesant un scurt voiaj prin gândirea lui, cu accent pus pe viziunea sa asupra creștinismului și pe perspectiva din care evalua omul.

Ion Slavici avea dreptate. Cursurile audiate de Mihai Eminescu la Viena și Berlin sunt dovada unei preocupări pentru dobândirea unei culturi enciclopedice. Drept, economie politică, științe financiare, filologie, istorie modernă și geografie, fizică, medicină și filozofie sunt domeniile care pentru Mihai Eminescu prezentau un interes deosebit. Nu degeaba cartea lui Constantin Noica îl prezenta pe cel născut la Ipotești ca "omul deplin al culturii românești".

Nu avem știință ca Mihai Eminescu să fi urmat vreun curs de teologie în anii studiilor în străinătate. Avem mărturie însă că în primul rând acasă, și mai apoi la Cernăuți, a făcut cunoștință cu biserica și cărțile liturgice. Ceasloavele, liturghiile, mineiele, sinaxarele, cărțile de învățatură n-au rezistat curiozității tânărului din Ipotești și au fost cercetate cu atenție. Chipul lui Iisus Hristos apare evocat în câteva poezii și în articolele publicate în "Timpul". Intuițiile lui Mihai Eminescu asupra Persoanei Fiului lui Dumnezeu întrupat nu sunt foarte numeroase, dar compensează prin profunzimea lor. Cel mai reprezentativ text cu privire la creștinism este un articol intitulat "Și iarăși bat la poartă...", publicat în ziarul "Timpul", datat 12 aprilie anul 1881. Se pare că este vorba de Vinerea Mare sau chiar Sâmbăta din Săptămâna Mare a aceluiași an, pentru că autorul scrie: "Astăzi încă Iisus Hristos este în mormânt, mâine se va înălța din giulgiul alb ca floarea de crin, ridicându-și fruntea sa radioasă la ceruri".

Despre cea mai înaltă formă a existenței umane

Vorbind despre Evanghelia și mesajul ei adus lumii, Mihai Eminescu așază creștinismul pe prima treaptă în istoria evenimentelor care au schimbat lumea. În comparație cu celelalte învățături religioase apărute, mai apropiate sau mai depărtate de venirea lui Iisus Hristos, credința creștină propune iubirea drept cea mai înaltă formă a existenței umane: "Sunt două mii de ani aproape de când ea (Evanghelia) a ridicat popoare din întuneric, le-a constituit pe principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când biografia fiului lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea. Învățăturile lui Buddha, viața lui Socrate și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului La-o-tse, deși asemănătoare cu învățămintele creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, și nu pentru el, pentru binele și mântuirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Iisus Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț de semenii lui; și Socrate a băut paharul de venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a Antichității. Nu nepăsare, nu dispreț: suferința și amărăciunea întregă a morții au pătruns inima mielului simțitor și, în momentele supreme, au încolțit iubirea în inima lui și și-au încheiat viața pământească cerând

de la tată-său din ceruri iertarea prigonitorilor. Astfel, a se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentiment de datorie civică, ci din iubire, a rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenței umane".

Măreția Persoanei lui Iisus Hristos nu constă doar în sublimul învățaturii predicate de El celorlalți, ci în împlinirea cuvintelor rostite de Iisus în propria Sa viață. Mihai Eminescu subliniază ideea că o doctrină, niște principii abstracte nu vor fi niciodată de-ajuns pentru a mișca popoarele să le urmeze. Doar exemplul unei persoane reale, care face vie învățătura pe care o propune, aduce cu sine convingerea că Iisus Hristos este Adevărul absolut: "E ușoară credința că prin precepte teoretice de morală, prin știință oarecum, omul se poate face mai bun. Omul trebuie să aibă înaintea lui un om ca tip de perfecțiune, după care să-și modeleze caracterul și faptele. Precum arta modernă își datorește renașterea modelelor antice, astfel creșterea lumii nouă se datorește prototipului omului moral, Iisus Hristos. După el încearcă creștinul a-și modela propria sa viață". Întrebării retorice de ce Iisus Hristos este așa de mare, Mihai Eminescu îi dă un răspuns simplu: "Pentru că prin *iubire* el a făcut cearta între voințe imposibilă. Când iubirea este, și ea este numai când e reciprocă, și reciprocă *absolut*, va să zică universală; când iubirea e, cearta e cu neputință" (M. Eminescu, *Fragmentarium*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981).

"De aproape două mii de ani ni se predică să ne iubim, iar noi ne sfâșiem..."

Într-un articol intitulat "Paștele", apărut în ziarul "Timpul" din 16 aprilie anul 1878, Eminescu comentează rugăciunea patriarhului Calist al Constantinopolului, rostită pentru încetarea secetei și pune în evidență bunătatea lui Dumnezeu care nu răsplătește răul cu rău, ci se milostivește de făptura sa. Textul publicat dă la iveală familiaritatea autorului cu cărțile de cult și cu slujba pascală pentru că articolul debutează cu o stihire din canonul Paștilor: "Să mâncăm dis-de-dimineată și în loc de mir cântare să aducem Stăpânului", încheind cu Slava Laudelor de la Înviere: "Să ne primim unul pe altul și să zicem frați și celor ce ne urăsc pe noi..."

Dar să revenim la fondul afirmației. Autorul deplânge faptul că, deși "aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem" și că "în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-I urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare" (M. Eminescu, *Opere*, vol. X, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989, p. 78). "Cum suntem vrednici a lua facerile tale de bine? Că Tu ești drept, noi nedrepti; Tu iubești, noi vrăjmășuim; Tu ești îndurat, noi neîndurați; Tu făcător de bine, noi răpitori! (...) Lesne este mâniei Tale celei atotputernice ca într-o clipeală să ne piarză pe noi și, cât este despre gândul și viața noastră, cu dreptul este nouă să ne dăm pierzării, prea drepte judecătoriale! Dar... îndurării cei nebiruite și bunătății cei negrăite nu este acest lucru *cu totul vrednic*, prea iubitorule de oameni stăpâne!" Redactorul ziarului recunoaște la finalul citării sale: "Rar ni s-a întâmplat să vedem șiruri scrise cu atâta cunoștință de caracterul omenesc: Tu ești bun, recunoaștem că noi suntem răii-răilor, dar bagă de seamă că nu-i vrednic de tine să-ți răsplătești asupra noastră pentru că ai sta în contrazicere cu calitățile tale de atotbun, îndelung răbdător, lesne iertător".

Dacă moartea are ultimul cuvânt, viața este lipsită de sens

"Menirea vieții tale e să te cauți pe tine însuși. Adevărul este stăpânul nostru, nu noi stăpânii adevărului. Sucusul învietor al gândirii este patima. Este vorba numai ca această patimă să aibă un obiect nobil și desigur că cel mai nobil este adevărul. Adevărul este în inimă, creierul nu este decât lacheul inimii", exprimă crezul unui neobosit călător prin scurta viață în aflarea sensului existenței:

"Au e sens în lume?

Tu chip zâmbitor

Trăit-ai anume ca

astfel să mori?
De e sens într-asta,
e-ntors și ateu,
Pe palida-ți frunte
nu-i scris Dumnezeu"

(*Mortua est*, 1871, 1 martie).

Ce vrea să spună de fapt poetul în aceste versuri? Zoe Bușulenga observă într-un comentariu al său că condiționalul *dacă*, în poezie prezent prin *de e*, precede definirea sensului de *întors* și ateu. Așadar, doar *dacă* moartea ar fi țelul singur al vieții, atunci viața ar primi aceste atribute. Ultimul vers exprimă conștiința că omului nu-i sunt proprii atributele divine. De altfel, tot Mihai Eminescu nota: "Ideea dumnezeirii s-a născut din negație, din ceea ce nu este spiritul nostru - atotștiutor; din ceea ce nu este brațul nostru - atotputernic; din ceea ce nu este viața noastră - infinită; din aceea ce nu este sufletul nostru - ubiguu". Avem aici trasată în linii fine diferența între cele două condiții, cea divină, absolută și cea umană, mărginită. Dar pasajul de mai sus poate fi interpretat și în cheie apofatică, a cunoașterii lui Dumnezeu prin negația tuturor limitărilor omenești.

"Omul este oarecum nașterea eternă"

Cu toate acestea, Mihai Eminescu are convingerea că între om și Dumnezeu există afinități care fac posibilă comunicarea între cei doi. "Dumnezeu. El are predicabiliile câtor trele categorii ale gândirii noastre. El este pretutindeni - are spațiul; el e etern - are timpul; El este atotputernic - dispune de întreaga energie a Universului. Omul este după asemănarea Lui: Omul reflectă în mintea lui - *in ortum* - câteșitrele calitățile Lui".

În studiul său antropologic, Mihai Eminescu consideră că omul nu rămâne niciodată la același nivel, ci în firea lui există dorința unui progres, a unei lupte spre desăvârșire, prin care se încearcă autodepășirea: "Omul conține în el o contradicțiune adâncă. Fiecare om are în sine ceea ce numim noi o *destinațiune internă*. Facultatea, puterea, voința chiar de a dezvolta mereu, de-a produce prin sine însuși o viață nouă. Nu e nici un om mulțămît de-a rămânea etern pe același punct - omul e oarecum *nașterea* eternă. Această devenire eternă află în om o putere numai mărginită. Din această contradicțiune a puterii mărginite și-a destinațiunii nemărginite rezultă ceea ce numim *viața omenească*. Viața este lupta prin care omul traduce destinațiunea sa, intențiunile sale în lumea naturei. Această viață întrucât are de obiect realizarea scopurilor personalității în obiectele naturii se numește lucru. Întreaga viață omenească este o viață a lucrului" (*Fragmentarium*, p. 153). Împotriva celor ce se declarau liber-cugetători, Mihai Eminescu a dat o replică în "Timpul" din 2 februarie anul 1879: "...a vorbi despre o religie a liberei-cugetări este ceea ce se numește în logică o *contradictio in adjecto*, este ca și când ai zice "oțel de lemn"".

Mihai Eminescu a fost în genialitatea sa un om de o modestie greu de întâlnit în lumea contemporană. Conștient de darurile cu care fusese înzestrat, atrăgea totuși atenția tuturor ca "nimănui să nu-i abată prin minte c-ar fi un geniu. Pământul nostru este mai sărac în genii decât Universul în stele fixe. Homer și Shakespeare, Rafael, geniile în arte se nasc o dată la 3, 4 mii de ani, Newton și Galilei, Kant și geniile în știință, o dată la o mie de ani, încât nu știu zău dacă de la Adam până la Papa Leo IX au existat de toți o duzină. Încolo, suntem cu toți niște bieți mizerabili cărora acești regi ai cugetării ne dau de lucru pentru generații înainte" (*Fragmentarium*, p. 178).

Câteva cuvinte despre „naționalismul” lui Mihai Eminescu

Multă lume și-a creat impresia falsă că Mihai Eminescu ar fi un naționalist disperat, care detesta existența celorlalte popoare, dar ceea ce apără el în fapt sunt tradiția neamului, limba curată, românească și credința creștină: "naționalismul este un semn rău la un popor. Nimeni nu ține la esistența sa decât acela ce are să o piardă în curând și aceasta se simte instinctiv. Nicăieri nu se manifestă voință de viață mai tare decât acolo unde viața este

periclitată sau prin boală internă sau prin pericol estern" (*Fragmentarium*, p. 129). Cosmopolitismului, la modă spre sfârșitul secolului al XIX-lea, veacul constituirii națiunilor moderne, cosmopolitism pe care Mihai Eminescu îl învinuia că ar fi introdus în estul Europei "formele costisitoare de cultură ale Apusului", îi opunea cultura națională în adevăratul înțeles al cuvântului.

Într-un articol, publicat în ziarul "Timpul" la 22 ianuarie anul 1880, autorul mărturisea cu nedisimulată amărăciune: "În loc de-a merge la biserică, mergem la Caffé-chantant, unde ne-ntâlnim cu omenirea din toate unghiurile pământului, scursă la noi ca prin minune. Ba pentru că limba noastră cam veche, cu sintaxa ei frumoasă, dar grea, cu multele ei locuțiuni, îi cam jena pe prietenii noștri, am dat-o de o parte și am primit o ciripitură de limbă păsărească cu sintaxa cosmopolită pe care cineva, dacă știe nițică franțuzească, o învață într-o săptămână de zile. Bietul Varlaam, mitropolitul Moldovei și al Sucevei, care în înțelegere cu Domnii de atunci și c-un sinod general al bisericei noastre au întemeiat acea admirabilă unitate care-a făcut ca limba noastră să fie aceeași în palat, în colibă și-n toată românimea, și-ar face cruce creștinul auzind o păsărească pe care poporul, vorbitorul de căpetenie și păstrul limbei, n-o mai înțelege".

Legătura dintre Biserica Ortodoxă și neamul românesc Mihai Eminescu o considera a fi fundamentală pentru dăinuirea în istorie a poporului din care și el făcea parte. Rolul pe care Biserica l-a avut în dezvoltarea culturii și identității naționale este incontestabil și aceasta pentru că "Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit de înghițirea prin poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanei de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualele ei poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai *român* nu e" (M. Eminescu, *Opere*, vol. X, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989, p. 187).

"Moralitatea este pentru suflete identică cu sănătatea pentru trup!"

Pasiunea națională și socială a scriitorului venea din dorința de a vedea pe români ieșiți din starea nenorocită în care se aflau: "Populația rurală în marea ei majoritate, mai ales cea depărtată de târguri, n-are drept hrană zilnică decât mămăligă cu oțet și cu zarzavaturi, drept băutură spirt amestecat cu apă, trăind sub un regim alimentar așa de mizerabil, țăranul a ajuns la un grad de anemie și slăbiciune morală destul de întristătoare. Chipul unui țăran român, om de țară, trăit în aer liber, seamănă cu al uvrierului stors de puteri din umbra fabricilor. Cine a umblat prin satele noastre, mai ales prin cele de câmp și de baltă, a putut constata că de-abia din trei în trei case se găsește câte o familie care să aibă un copil, mult doi, și aceia slabi, galbeni, lihniți și chinuiți de friguri permanente".

Educația poporului constituia în gândirea eminesciană un pilon de sprijin pentru societatea românească. Instrucția publică are în vedere și integritatea morală a cetățenilor pentru că "moralitatea e pentru suflete identică cu sănătatea pentru trup. Un popor imoral este fizic nesănătos sau degenerat". Față de calamitățile fizice cu care se confruntă adeseori țara întregă, dar care se răsfrâng mai cu seamă asupra celor săraci, pericolele pe care le reprezintă oamenii corupți, vicleni, superficiali sunt mult mai mari și descurajatoare pentru contribuabilul român: "Între caracter și inteligență n-ar trebui să existe alegere. Inteligențe se găsesc foarte adesea, caractere, foarte arare. Ceea ce trebuie încurajat într-o societate omenească sunt oamenii de caracter. Energia centrului lor de gravitate și dreapta ascensiune a liniei lor de mișcare trebuie descărcată de greutatea prea mari. Precum Arhimede cerea un punct fix, pentru a ridica cu pârgă lumea din fățâni, astfel caracterele tari și determinate sunt (ilizibil) împrejurul căreia se-nvârt lucrurile lumii. Este drept că ele adeseori sunt rezultatul mișcării sociale".

Schimbând acum, registrul discuției noastre, mă întreb și vă întreb: Cum mai este receptat, tratat și abordat astăzi Mihai Eminescu? Așa cum spunea într-un interviu criticul literar Felix Nicolau, Mihai Eminescu este respectat și amintit doar de zilele nașterii și morții sale, dar mai rău decât atât este faptul că în ultimii ani s-a pus accentul pe omul Mihai Eminescu mai mult decât pe opera sa. Ce mai știe generația de azi despre cel numit șablonar "poetul nepereche al literaturii române" și "poetul național al românilor"? Citeam recent niște păreri ale unor tineri prin unele spații virtuale de dezbatere - deloc de neluat în seamă - potrivit cărora Mihai Eminescu ar fi mult mai prețuit ca scriitor dacă nu li s-ar băga "pe gâtul elevilor" prin programa școlară. Dacă ar fi să luăm de bun faptul că tot ceea ce este obligatoriu este automat și rău, probabil ar trebui să trecem tot ce este de învățat în școală la capitolul "facultative", că doar la ce bun atâta efort! Nu părerile acestea sunt motiv de îngrijorare, ci rolul dascălilor. Cât de fără vocație trebuie să fie niște profesori de limba și literatura română pentru ca Mihai Eminescu să le devină indezirabil și nesuferit elevilor? Când astfel de profesori nu au știința de a provoca dragostea de lectură la cei tineri, chiar în condițiile ispitind la a nu citi din lumea de azi, ar fi de preferat ca din mâinile lor să iasă niște elevi care să vorbească și să scrie corect în limba română. Dar știm că nu e chiar așa. De aceea, trecând peste orice vină de o parte ori de alta a catedrei, este important ca Eminescu să fie citit, pentru că are meritul mai presus de orice de a fi turnat în cele mai frumoase forme limba noastră.

Prin urmare, altfel, s-ar cădea să ne amintim de Mihai Eminescu, nu doar într-un mod și într-un cadru festivist, de ziua lui, ci recitându-i o poezie pentru a ne da seama de ce este un geniu. Iar dacă, de bine, de rău, opera sa poetică încă este cunoscută, în schimb, articolele de ziar îi sunt știute mai mult de specialiști, de criticii literari și de o mână de oameni pasionați. Interesant ar fi să mai facem un salt: de la cunoașterea doar a "Luceafărului" și a "Scrisorii III" la articolele lui de presă. Poate ne va fi mai greu să facem acest lucru, publicistica sa fiind strânsă în volume uriașe pe care nu le are oricine în casă, dar cu siguranță le-am găsi în orice bibliotecă, iar efortul ne-ar fi răsplătit de însăși lectura textului.

Prezentându-și ideile polemic, ca expresie a unui spirit dinamic, Mihai Eminescu arată o cuprinzătoare privire de ansamblu asupra lumii, fiind mereu preocupat de evoluția societății moderne românești. Printre tezele fundamentale ale gândirii eminesciene cu privire la națiunea română, exprimate în articole de ziar, se află chestiunea unirii, situația păturilor sociale în procesul de trecere la o societate modernă, dar și evoluția noastră istorică privită în raport cu așezarea străinilor în teritoriile românești. Mihai Eminescu a iubit România și, ca orice romantic, totdeauna trecutul i-a părut mai frumos, mai plin de oameni mari, de figuri aureolate de vitejie și eroism. De aceea, vorbind despre poporul român se vede în textele lui totdeauna o undă de durere când se raportează la prezent și o înflăcărare când își amintește de marii bărbați ai istoriei noastre: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul.

Uimit de vastitatea unei minți atât de sclipitoare, Nicolae Iorga scria în anul 1934: "Mihai Eminescu stăpâna cu desăvârșire cunoștința trecutului românesc și era perfect inițiat în istoria universală, nimeni din generația lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratului înțeles al istoriei, la nimeni până la el nu s-a prefăcut într-un element permanent și determinant al întregii lui judecăți".

Trecând acum, într-un alt registru al dezbaterii noastre, vom susține și remarca că „în cultura lumii, locuim eminescian”, spunea profesorul de limba română Costel Zăgan, iar poetul Mihai Robea ne atenționează că "vom exista atâta timp cât îl vom apăra pe Mihai Eminescu", subliniind esențial necesitatea raportării noastre identitare și la dimensiunea Eminescu. În această dimensiune este cuprinsă și relația marelui poet cu Ortodoxia, cu Biserica, contestându-i-se nejust sau, dimpotrivă, exagerându-i-se deseori legătura, preocuparea pentru religie, pentru credința ortodoxă. Dincolo de toate aceste opinii, până la

urmă firești când discutăm de un geniu, strălucește imperial adevărul: Mihai Eminescu și familia lui au trăit credința ortodoxă.

Numai zelul sincer și iscoditor al unor cercetători responsabili au scos la lumină, după lungi și multe decenii de ignorare sau interesate omiteri, adevăruri nespuse despre poetul nepereche, scos programatic din conștiința multor generații de români. Lor trebuie să le mulțumim pentru faptul că astăzi putem afirma, cu probe, că familia Eminescu a avut dintotdeauna o profundă credință ortodoxă și o strânsă legătură cu Biserica neamului, poetul însuși reflectându-le cu scânteierea geniului în multe din creațiile sale.

Despre unchii și mătușile din mănăstire ale lui Mihai Eminescu

Aflăm așadar din studiile unor eminescologi, precum profesorii Nae Georgescu sau Theodor Codreanu, ca să-i pomenim acum doar pe cei din ale căror cercetări am extras informațiile ce urmează, că, de pildă, din familia poetului Eminescu au ales drumul slujirii lui Dumnezeu mai mulți membri. Astfel, doi frați și trei surori ale mamei poetului, Raluca Eminovici, au intrat în călugărie. Este vorba despre Calinic și Jachift, ultimul fiind chiar stareț, și de Fevronia, Olimpiada și Sofia, toate călugărițe la Mănăstirea Agafton, iar o altă soră a mamei lui Mihai Eminescu, Safta, avea o fiică, Xenia, care s-a călugărit și ea tot la Agafton. De altfel, Mihai Eminescu, în copilărie, cum arată profesorul Nae Georgescu, mergea foarte des la Mănăstirea Agafton, unde rămânea cu săptămânile, participa la viața de obște, asculta povești, cântece și întâmplări povestite de călugărițe, iar mătușa Fevronia l-a ajutat chiar să descifreze alfabetul chirilic și i-a înlesnit accesul la cărțile și manuscrisele din mănăstire. La rândul-i, maica Olimpiada Jurașcu, stareța de mai târziu a mănăstirii, l-a urmărit aproape toată viața pe poet, interesându-se la un moment dat de cumpărarea unei case în Botoșani pentru Mihai și sora sa Harietta, care îi îngrijea sănătatea.

Despre spovedirea și împărtășirea de la Mănăstirea Neamț

Tot cercetătorul Nae Georgescu vorbește într-unul din studiile sale despre un episod mai puțin cunoscut de lume din viața lui Eminescu, care la rândul lui atestă trăirea în comuniune creștină a poetului și primirea Sfințelor Taine. Este vorba de anul 1886, când Eminescu se afla la Mănăstirea Neamț de Sfinții Mihail și Gavriil, unde a cerut să fie spovedit și împărtășit de preot. Consemnarea preotului referitoare la acest moment a fost făcută cunoscută de către profesorul Paul Miron și citată de Nae Georgescu. Iată ce scria la vremea respectivă preotul: "Pe ziua de Sfinții Voievozi în anul 1886 m-au chemat la M-rea Neamțu, la bolniță, și l-am spovedit și l-am împărtășit pe poetul M. Eminescu. Și au fost acolo Ion Gheorghiu, din Crăcăoani, care acum este primar. Iar Mihai Eminescu era limpede la minte, numai tare posac și trist. Și mi-au sărutat mâna și mi-au spus: Părinte, Să mă îngropați la țărmurile mării și să fie într-o mănăstire de maici, și să ascult în fiecare seară ca la Agafton cum cântă Lumină lină. Iar a doua zi..." Aici textul se întrerupe pentru că pagina următoare a cărții de rugăciuni pe care își făcuse însemnarea preotul s-a pierdut. Au rămas vii în schimb ecourile vibrante ale trăirilor din mănăstire ale poetului în sonetul "Răsai asupra mea", de pe la anul 1879, din zona manuscris a cunoscutei "Rugăciuni", cum spune Nae Georgescu: "Răsai asupra mea, lumină lină./ Caîn visul meu ceresc dâodinioară..."

Poetul a gândit serios și sincer să se călugărească

Un alt aspect mai puțin cunoscut de către publicul larg se referă la faptul că la un moment dat Eminescu pare a fi dorit sincer să se călugărească. Despre acest lucru a vorbit cercetătorul Theodor Codreanu în volumul "Eminescu și mistica nebuniei". Această alternativă a mărturisit-o poetul în perioada epuizantă de la "Timpul", în luna iunie anul 1883, când era "stricat cu toată lumea", iar Titu Maiorescu și Simion cloceau o viitoare internare "salvatoare" a lui Mihai Eminescu. Iată ce nota criticul referitor la intenția poetului: "Foarte excitat, sentiment al personalității exagerat (să învețe albaneza!), vrea să se călugărească, dar să rămână la București". De ce dorea el o călugărire la București? Ne explică profesorul Codreanu: pentru că dorea avantajul "păstrării contactului cu marele centru cultural al țării".

De altfel, gândul călugăririi l-a mărturisit și lui Zamfir C. Arbore, un confrate de la "Românul", în anul 1882, când Titu Maiorescu nu-i descoperise încă semne de "alienat". "Știi ce, dragul meu, hai să demisionăm, tu de la "Românul", eu de la "Timpul", și hai să ne călugărim, căci nu suntem făcuți să trăim între lupi. La mănăstire, în chiliile solitare, să scriem letopisețe în cari să înșirăm tot ce îndură nenorocitul neam românesc, pentru ca să se știe cât amar a suferit românul, cât a trăit pe acest pământ", îi spunea poetul. În anul 1884, repetă gândul salvării prin călugărire, ecoul lui răzbătând într-o scrisoare a lui Petre Missir către Titu Maiorescu, pus însă pe seama nebuniei și luat drept glumă. Că nu putea fi vorba doar de o simplă glumă sau de un semn al alienării, o dovedesc eroii săi din "Sărmanul Dionis", "Cezara", "Povestea magului călător în stele", aflați în ipostaza cea mai grăitoare, aceea a călugărului, cum susține profesorul Codreanu. **Tatăl poetului, fiu de dascăl, cu biserică lângă casă**

Încheiem această succintă prezentare și abordare, citându-l și pe Corneliu Botez, cel care a avut inițiativa omagierii lui Mihai Eminescu, pentru prima dată de la moartea sa, la Galați. Iată ce scria acesta despre tatăl lui Eminescu, Gheorghe Eminovici, în lucrarea sa, "Omagiu lui Eminescu", scrisă la 20 de ani de la moartea gânditorului, în anul 1909: "...obijnuia să-și invite rudele și prietenii la Ipotești, unde-i primea și ospăta bine, mai ales la sărbători mari, cum este la Paști ori la Sfântul Gheorghe, când își sărbătorea ziua numelui. Îi ducea la biserică, unde asculta slujba cu multă evlavie, căci atât dânsul cât și mama poetului erau religioși, nu lipseau duminica și în zi de sărbătoare de la biserică și se supuneau obiceiurilor religioase în mod strict". Iar Nae Georgescu amintește și el că "tatăl poetului avea bisericuță lângă casă" și chiar "că era fiu de dascăl de biserică. Iar tatăl său, Vasile Eminovici, bunicul patern al poetului, a plecat din Blaj și s-a stabilit în Bucovina, la Călinești, prin anul 1802, unde a ridicat o casuță și, alături, o biserică din lemn la care a slujit. În București, Gheorghe Eminovici trăgea la o adresă din Strada Biserica Enei nr. 1, unde și Mihai Eminescu a locuit un timp". Iată așadar adevărul despre modul în care familia Eminescu, poetul însuși, a trăit relația cu Ortodoxia, sincer și evlavios, cu speranță și respect, întocmai unor buni creștini. Și ca să nu mai fie nici un dubiu, acest lucru îl mărturisește însuși Mihai Eminescu, atunci când spune: "Istoria omenirii este desfășurarea cugetării lui Dumnezeu. Nu se mișcă un fir de păr din capul nostru fără știrea lui Dumnezeu"...

Stelian Gomboș